

HEEFT ROODHARIGHEID DE BETEKENIS VAN ATAVISTISCHE VARIËTEIT?

Mijn werkelijk goed bedoelde opmerkingen over BOLK's beantwoording van bovenstaande vraag hebben hem aanleiding gegeven om daarop te doen volgen een tot mij gerichte repliek, waarvan hij overtuigd was, dat zij mij onaangenaam zijn zou.

Dat mij een andere, minder persoonlijke soort van repliek, alsook voor de zaak meer bevorderlijk, aangenamer zou geweest zijn, moet ik bekennen, vooral nu de door BOLK aan het eind uitgesproken hoop, dat niet al te veel uit zijn repliek blijken mocht de vlugheid waarmee ze was ingezonden, niet in vervulling is gegaan.

Aan die omstandigheid ligt het toch, ongetwijfeld, dat hij heeft kunnen voorbijzien, waar het om gaat. Dat is om de beantwoording van bovenstaande vraag, in bevestigenden zin door hem, in ontkennenden zin door mij. Wat moet men er anders van denken, dat hij zoo herhaaldelijk der zake kundigen opnoemt, die het met hem eens zijn, *niet over die vraag*, waarvan men mag blijven aannemen, dat niet velen zich met zijn antwoord zullen tevredenstellen, doch daarover, dat roodharigheid een op zich zelf staande eigenschap is, die men niet zonder meer met het blonde en bruine type vereenigen kan, — waarmee ook ik het immers geheel eens was.

Dat noopt mij om nog eens toe te lichten waar het om te doen is.

Kan men onder variëteit geheel verschillende dingen verstaan en gebruikt nu in zijn repliek BOLK dat woord zelfs om ook de verschillen in den aard der *kleurstoffen* aan te duiden, aan het slot zijner verhandeling van 25 Januari ll. blijkt duidelijk genoeg hoe hij zich de roodharigheid, dus een *eigenschap*, als variëteit voorstelt. De volgende woorden, die ik aan TOPINARD ontleen, mogen ten overvloede nog toelichten wat onmiskenbaar bedoeld is.

„C'est sur l'apparition accidentelle possible dans toutes les races de cheveures rousses qu' Eusèbe de Salles se basait pour prétendre qu' Adam était roux. Une théorie plus anthropologique... est la suivante. Ce seraient des cas d'atavisme d'une race aux cheveux roux.... qui aurait existé jadis.... et se serait éteinte”....

Met die opvatting der roodharigheid nu zijn, naar mijne meening, talrijke feiten, waarvan ik er eenige opnoemde, in strijd. Zij toonen aan, dat de roode haarkleur zoo lichtelijk in de zwarte kan overgaan of daaruit ontstaan, dat aan een atavistisch optreden der roodharigheid bij den mensch niet te denken is. Het doet er eigenlijk niet toe van welken aard die overgang zij, óf door chemische verandering der kleurstof, óf door overwegen van de eene op de andere óf hoe dan ook, de algemeenheid van het verschijnsel bij de zoogdieren, het gemakkelijk optreden overal, zonder dat men daarin een varieeren der soort zien kan 1), bewijst genoeg, dat men met een telkens nieuw ontstaande eigenschap te doen heeft. Mij komt het daarom onvermijdelijk voor, het pyrrhotisme 2) bij de verschijnselen van melanisme en albinisme aan

1) Een belangrijk feit is in dit opzicht ook het weder rood worden van den zwarten bantengstier na castratie.

2) Dit woord moge het „rutilisme” van FRÉDÉRIC en BOLK, waaromtrent men VIRCHOW's afkeuring van „rutilus” naleze, en ook TOPINARD's „erythrisme” vervangen.

te sluiten. En of nu, ook alweer, bij het laatste niet slechts het zwarte en het roode pigment tot een minimum afnemen of wel dat bovendien een bijzondere, witte, kleurstof optreedt, gelijk uit de onderzoekingen van FRÉDÉRIC schijnt te blijken, de analogie met het pyrrhotisme wordt er zeker niet minder door.

Nog eens, er blijkt niet of van de door BOLK aangehaalde deskundigen: RETZIUS, FISCHER, KOHLBRUGGE en reeds vóór hem FRÉDÉRIC, ook maar één enkele zich met zijn bevestigend antwoord van bovenstaande vraag vereenigt. Alleen, dat zij, gelijk BOLK en ook ik zelf, medegaan met de het eerst door AMMON uitgesproken opvatting, volgens welke de roodharigen de blonden niet nader bestaan dan de bruinen en een pigment hebben van anderen aard. Aan RETZIUS was het ontgaan, dat AMMON en nog duidelijker FRÉDÉRIC (in een in April 1907 verschenen artikel: *Beiträge zur Frage des Albinismus*, van hetzelfde tijdschrift, waarin later, in December, BOLK's Duitse verhandeling verscheen, die er genoemd artikel ook citeert) reeds „das verlösende Wort” gesproken hadden. FRÉDÉRIC bevestigde tegelijkertijd het reeds door SCHWALBE e. a. aangetoonde bestaan van een afzonderlijk zwart en (ook *korrelig*) rood pigment. Eere dus aan wien eere toekomt!

Er mogen mij nu nog enkele losse opmerkingen omtrent bijzondere punten van BOLK's repliek vergund zijn.

Nu hij mij verzekert, dat hij „bezit den goeden karaktertrek van het wetenschappelijk Holland, dat het geen autoriteitsgeloof kent”, moet ik verklaren nog minder te begrijpen hoe hij zich oorspronkelijk door de autoriteit van „BEDDOE, RIPLEY, SERGI en vooral TOPINARD” in zake het voorkomen van roodharigheid onder de beide rassentypen meer heeft laten leiden dan door de eigen onbevangen waarneming.

Dat er aan „ons wetenschappelijk bargoensch” veel niet meer te veranderen is, omdat het reeds te lang bestaat, is helaas waar, maar moeten wij daarom dan ook maar *nieuwe* verkeerde woorden invoeren? Ten aanzien van het woord melanochroom moet ik er op wijzen, dat het door mij, evenals het „nigrochroom” door BOLK, als adjectief gebruikt werd. Nu is het een welbekende, ook in de nomenclatuur van dieren en planten geldende regel, dat adjectieven meermalen kunnen gebruikt worden en dus beschikbaar blijven. Met het melanochroom pigment van het haar kan men zeer wel een andere stof bedoelen dan met het melanochroom pigment in de cutis. Overigens vergist BOLK zich, waar hij meent, dat door mij ooit anders dan van *Pithecanthropus erectus* gesproken en geschreven is.

Mijn waarnemingen in Midden- en West-Java hebben mij tot een andere uitkomst dan die van KOHLBRUGGE in Oost-Java geleid aangaande *Semnopithecus pyrrhus* (niet *S. pruinus*, de berijpte slankaap, die BOLK ongetwijfeld met zijn *S. pruinus*, slankaap vol pruimen, bedoelt). Ik houd dien rooden aap, ook op grond van eigenaardigheden van den schedel, wel degelijk voor een bijzondere soort, die daar dan ook van de zwarte *Semnopithecus maurus* gescheiden leeft. Slechts hoogst zelden treft men er onder een troep van de zwarte apen enkele rooden aan en die zijn daar ongetwijfeld als „roode albinos”, zooals KOHLBRUGGE ook de roode soort beschouwt, op te vatten.

Eenige andere tegenwerpingen zou BOLK achterwege gelaten hebben als hij mijn afgedrukt stukje had afgewacht. Ook daarin heeft de haast aan de zaak geen goed gedaan.

Nu BOLK zelf op zijn critiek van VIRCHOW terugkomt, dwingt hij mij, ook daarop in te gaan.

Dat ik het niet eens ben met VIRCHOW's meening omtrent het niet onwaarschijnlijk bestaan van tweeërlei roodharigheid, moet iederen aandachtigen lezer van mijn stukje duidelijk zijn. Ook kan ik verklaren, in mijn appreciatie van VIRCHOW als patholoog en als anthropoloog niet veranderd te zijn. Maar ook niet veranderd is de vereering, die ik voor dien waarlijk genialen en grooten man koester, om zijn baanbrekend pathologisch, ja algemeen biologisch levenswerk. Ik reken het mij tot een geluk met dien man steeds in de meest aangename persoonlijke relaties gebleven te zijn, niettegenstaande alle verschil van meening, waardoor ik herhaaldelijk, tweemaal ook in den kring der *Anthropologische Gesellschaft* te Berlijn, met hem een lans gebroken heb. En het heeft mij altijd gehinderd, dat sommige anthropologische dwalingen van VIRCHOW, die mij nu al een goede vijf-en-twintig jaar wel bekend zijn, in en buiten Duitschland een strooming hebben doen ontstaan van veelal bedekte verguizing, welke strooming nu blijkbaar ook BOLK heeft medegesleept.

Ons medici — de eer zij mij vergund mij nog eens bij u, lezers van dit *Tijdschrift*, te mogen rekenen — ons allen moet het leed gedaan hebben, de bewerking van gegevens door de hand, die de „*Cellularpathologie*” schreef, te zien qualificeeren als „zeer verward”, die gegevens zelf als „foutief” en „de daaruit getrokken conclusies” als „met elkander in volkomen tegenspraak”, zoodat aan de aldus door VIRCHOW gevormde meening „geen wetenschappelijke waarde mag worden toegekend”. En dat op een toon die van alles behalve piëteit getuigt. En dat in een taal, die verdediging door de in zijn land nog steeds talrijke vereerders van VIRCHOW's aandenken uitsluit. En dat, vooral, waar die krasse beoordeeling slechts berust op vluchtig lezen en dus geheel ongegrond is.

Het is niet waar, dat in den Duitschen tekst van BOLK's roodhaar-verhandeling iets voorkomt, dat ook maar daarop gelijk. Het *eenige* daarin, dat men een „afkeurend oordeel over VIRCHOW” zou kunnen noemen is het volgende:

„Das anthropologische Bild, das VIRCHOW darin (bedoeld is zijn *Physische Anthropologie der Deutschen*) gegeben hat, ist infolge von unzureichendem Material ein verzerrtes. Die von VIRCHOW behauptete Platycephalie als Merkmal des friesischen Schädels sucht man bei den wahren Friesen vergebens”.

Nu derhalve niemand uit het kamp zijner volgelingen de eer van den gestorven grooten aanvoerder verdedigen kan, heb ik, een tegenstander, mij verplicht gerekend dat te doen.

Haarlem, 9 Febr. 1908.

EUG. DUBOIS.

BEHANDELING MET TUBERCULINE DENYS.

In mijn stukje staat een drukfout nl.: bij patiënt II werd begonnen met $\frac{0}{1000}$ bouillon filtré. Tevens verneem ik dat de epiglottiszweer indertijd na geregelde plaatselijke behandeling en niet spontaan genas. Van meer belang is, dat de reactie op het eind van Augustus niet een tuberculine-intoxicatie was, zooals sommigen meenden, maar wel degslijk een reactie. Immers patiënt bleek na een temperatuurs-verheffing in Januari, weder te reageeren op